

UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Przestrzenny wymiar procesów dezagraryzacji w województwie wielkopolskim

prof. UAM dr hab. Anna Kołodziejczak, dr Lech Kaczmarek

XIV Seminarium z cyklu „Rozwój obszarów wiejskich”
GOSPODAROWANIE GRUNTAMI NA OBSZARACH WIEJSKICH
23 PAŹDZIERNIKA 2019, SZRENIAWA

Pojęcie dezagraryzacji

Dezagraryzacja - pojęcie wieloznaczne i wieloaspektowe, odnoszące się do zagadnień związanych z rolnictwem, produkcją rolną i obszarami wiejskimi. Jest to stopień przekształcania obszarów rolniczych w wielofunkcyjne. Polega on na zmniejszaniu udziału rolnictwa w gospodarce narodowej.

Miary: - udział rolnictwa w tworzeniu PKB,
- stosunek ludności zatrudnionej w rolnictwie do całej populacji.

Celem badań jest przedstawienie przestrzennych skutków procesu dezagraryzacji w woj. wielkopolskim w latach 2007 i 2018.

Do badań wykorzystano dane z ewidencji gruntów.

Dezagraryzacja w wymiarze przestrzennym

Następstwa procesu dezagraryzacji w wymiarze przestrzennym i ich ocena są uzależnione w dużym zakresie od potencjału społeczno-gospodarczego i środowiskowego poszczególnych gmin oraz mierzonej przez długi okres czasu skuteczności polityki rolnej państwa.

W przypadku procesów dezagraryzacji w wymiarze przestrzennym można zauważyć pewną prawidłowość wynikającą z teorii renty gruntowej stanowiąca o istocie zmienności jakości ziemi i jej położenia [Przygodzka 2006].

Z użytkowania rolniczego wypadają w pierwszej kolejności grunty o najniższych klasach bonitacji, na których koszty zabiegów uprawowych rosną, co doprowadza porzucania produkcji na tych obszarach.

Dezagraryzacja w wymiarze przestrzennym

Obserwuje się procesy dezagraryzacji porzucania produkcji na terenach peryferyjnych oddalonych od miast. Można to tłumaczyć podwyższonymi kosztami transportu, a także migracją trwałą osób w wieku produkcyjnym w poszukiwaniu lepszego wynagrodzenia z pracą.

Wokół dużych miast występuje zjawisko odwróconych kręgów Thünera, co oznacza im bliżej miasta tym bardziej nasilone są procesy dezagraryzacji, czyli ograniczania produkcji rolnej. Grunty rolne stają się bardziej atrakcyjne pod budownictwo mieszkaniowe.

Dezagraryzacja w wymiarze przestrzennym

- zmniejszenie rozmiarów upraw roślin polowych,
- podtrzymywanie upraw gruntów rolnych w celu otrzymania dotacji,
- wzrost obszarów ugorów i odłogów,
- wzrost lesistości,
- wprowadzenie upraw z przeznaczeniem na produkcję energii,
- niekontrolowane zmiany w krajobrazie.

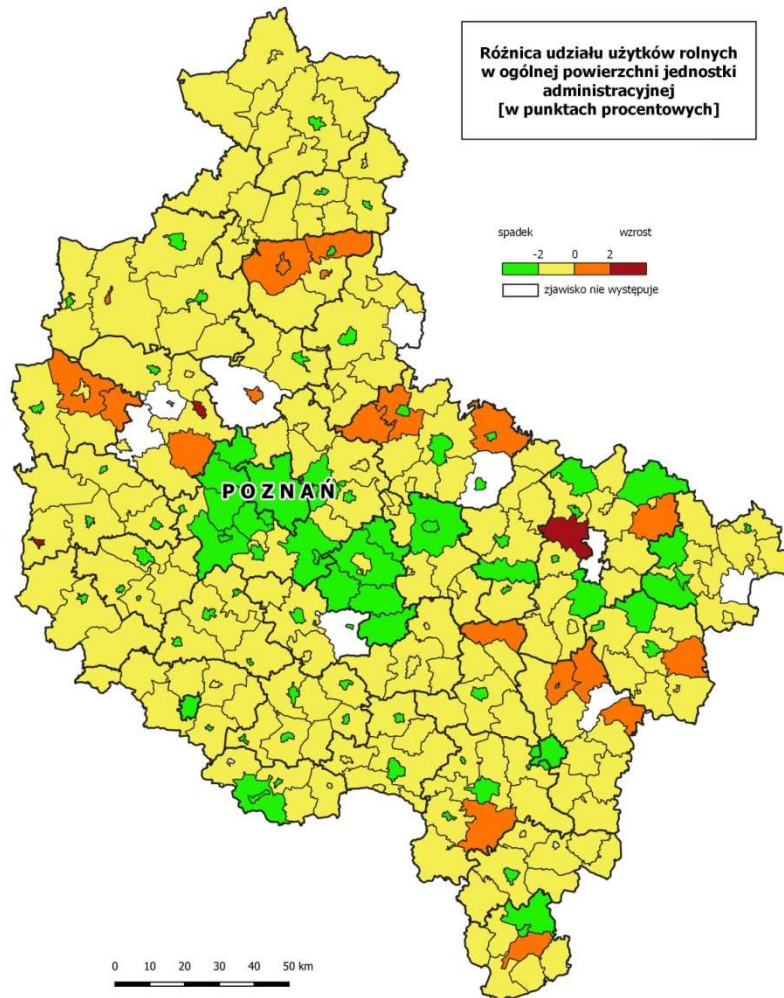
Źródło; opracowanie na podstawie W. Musiał. 2007.

Zmiany w natężeniu występowania użytków rolnych w woj. wielkopolskim w latach 2007 i 2018

Ubytki:

Gostyń m. = -18,6 p.p.

Września m. = -18,0 p.p.

Wzrost:

Kazimierz Biskupi = 3,4 p.p.

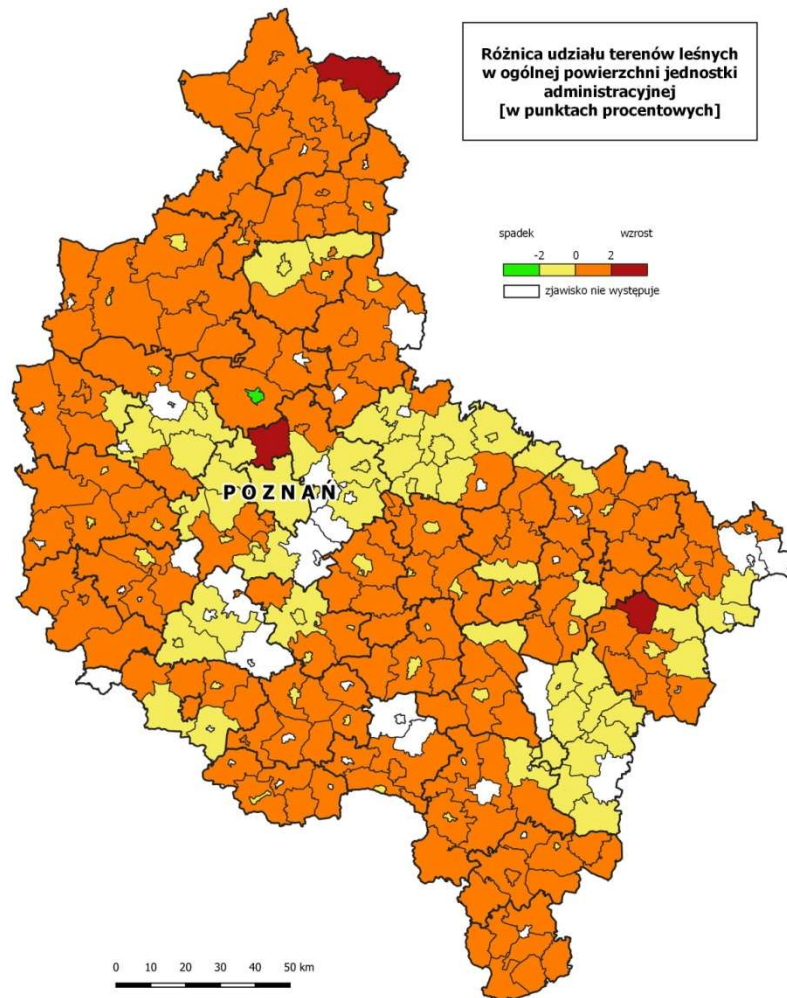
Zbąszyń m. = 3,7 p.p.

Szamotuły m. = 3,9 p.p.

Województwo wielkopolskie = - 0,9 p.p.

Zmiany w natężeniu występowania lasów w woj. wielkopolskim w latach 2007 i 2018

Ubytki:

Oborniki m = - 2,8 p.p.

Wzrost:

Lipka = 2,1 p.p.

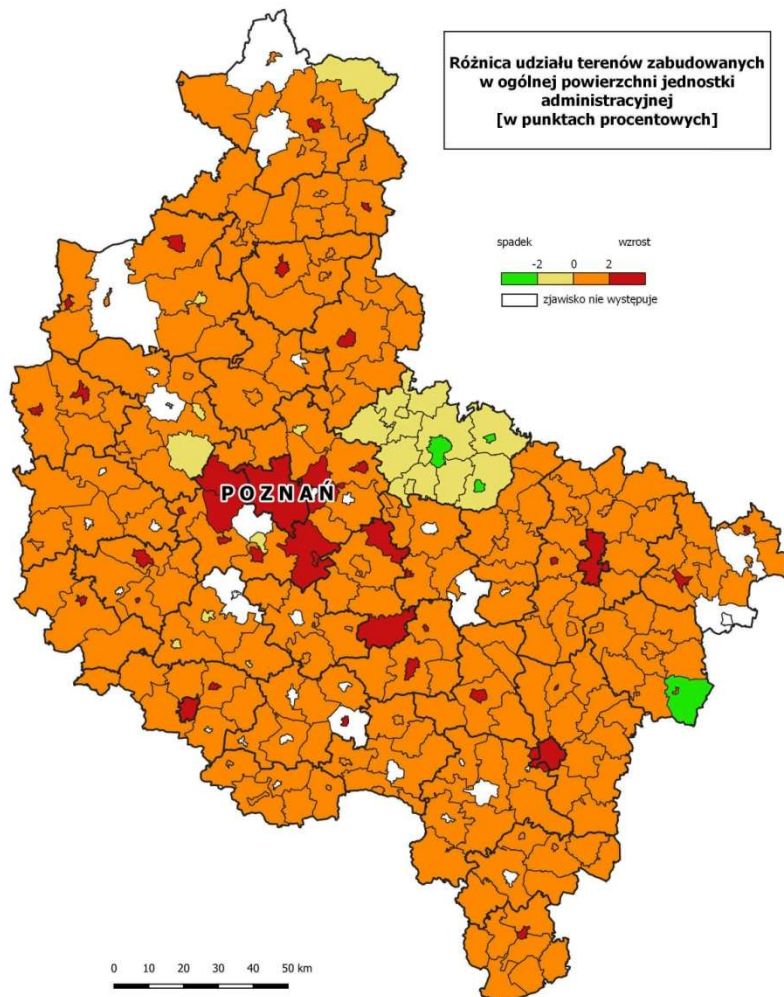
Władysławów. = 2,4 p.p.

Suchy Las = 2,7 p.p.

Województwo wielkopolskie = 0,3 p.p.

Zmiany w natężeniu występowania terenów zurbanizowanych w woj. wielkopolskim w latach 2007 i 2018

Ubytki:

Trzemeszno m = - 12,5 p.p.

Wzrost:

Gostyń m = 17,0 p.p.

Września m. = 17,9 p.p.

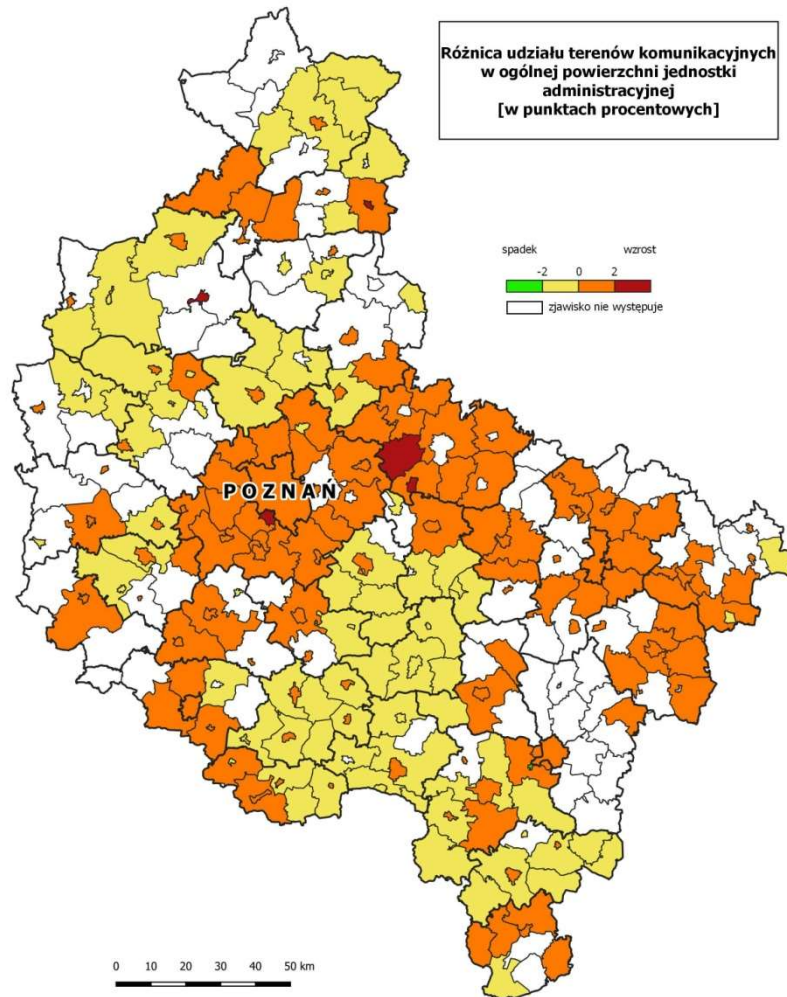
Województwo wielkopolskie = 0,5 p.p.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów.

Zmiany natężenia występowania terenów komunikacyjnych w woj. wielkopolskim w latach 2007 i 2018

Ubytki:

Nowe Skalmierzyce m = - 6,3 p.p.

Wzrost:

Gniezno m = 17,0 p.p.

Trzemeszno m. = 17,9 p.p.

Województwo wielkopolskie = 0,1 p.p.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów.

Podsumowanie (1)

---

1. Procesy dezagrarnizacji w wymiarze przestrzennym są reakcją systemu społeczno-gospodarczego na bodźce ekonomiczne płynące z otoczenia, W odniesieniu do ziemi oznacza to ogólny ubytek powierzchni i udziału gruntów uprawnych, a wzrost powierzchni i udziału gruntów leśnych i terenów zurbanizowanych.
  2. Badania wykazały większe zaawansowanie procesu dezagrarnizacji w wymiarze przestrzennym w gminach położonych wokół miast. Mniejsze zmiany procesów dezagrarnizacji w wymiarze przestrzennym były rozproszone po całym województwie.
  3. Dezagrarnizacja jest zjawiskiem pożądanym, wspieranym przez Wspólną Politykę Rolną UE i niosącym rozwiązania sprzyjające gospodarczemu wykorzystaniu ziemi tj. przeznaczeniu jej na cele zalesieniowe lub przeznaczeniu jej na cele pozarolnicze, ale w sposób zamierzony i uzasadniony.
-

Podsumowanie (2)

---

3. Zalesianie gruntów rolnych było szczególnie ważne w przypadku gruntów o małej przydatności rolniczej i podatnych na zagrożenia. W takich warunkach zalesianie i zadrzewianie gruntów pozytywnie wpływa na procesy dezagraryzacji. Wpływ ten dotyczy zarówno środowiska przyrodniczego poprzez zwiększenie lesistości, a przez to stworzenie warunków do różnorodności biologicznej.
4. Podobnie było w przypadku oddania gruntów o małej przydatności rolniczej pod zabudowę i na tereny komunikacyjne. Miało to pozytywny wpływ na rozwój wielofunkcyjny wsi poprzez stwarzanie możliwości dodatkowych źródeł dochodów.

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Dziękujemy za uwagę !

prof. UAM dr hab. Anna Kołodziejczak
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej

aniaka@amu.edu.pl

dr Lech Kaczmarek

Stacja Ekologiczna w Jeziorach, Wydział Biologii

lesio@amu.edu.pl

Narzędzie analityczne

Ekspercka Baza Danych
Projekt: Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań

ZIELONA INFRASTRUKTURA
ZASOBY WODNE
FUNKCJE ROLNICZE
TURYSTYKA I REKREACJA
SIEĆ DROGOWA
SIEĆ KOLEJOWA
TRANSPORT PUBLICZNY
DOKUMENTY PLANISTYCZNE

plany miejscowe - przeznaczenie terenu (stan: 06.2014)

- MN
- MN/ZZ
- MW
- MN/MW
- MN/U
- MN/U/ZZ
- MW/U
- ML
- U
- UC
- US
- UZ
- UK
- UN
- UO
- U/P

granica Metropolii Poznań
gminy
obreby ewidencyjne
działki ewidencyjne

100 m

x: y: [Settings] [Copyright]

Narzędzie analityczne

Ekspercka Baza Danych
Projekt: Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań

Bilans funkcji terenu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
Gmina: Komorniki, TERYT: 302107, stan na 06.2019 r.
Całkowita powierzchnia MPZP: 2734.6193ha
Wartości procentowe odniesione do sumarycznej powierzchni terenów objętych MPZP
Data: 22.10.2019, 19:27:56

Symbol	Opis	Pow.[ha]	Pow.[%]
MN	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	537.6468	19.6608
MW	teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	19.5418	0.7146
MN/MW	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub/i/z/ oraz zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	3.1961	0.1169
MN/U	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub/i/z/ oraz usługowej	378.9808	13.8586
MW/U	teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej lub/i/z/ oraz usługowej	5.6788	0.2077
U	teren zabudowy usługowej	167.2435	6.1158
US	teren sportu i rekreacji	69.5129	2.5420

Narzędzie analityczne

Ekspercka Baza Danych
Projekt: Wielkopolski Park Narodowy w badaniach przyrodniczych i edukacji

Zabudowa - zmienność

- Budynki 1952
- Budynki 1998
- Budynki 2010
- Budynki 2018

200 m

x: y: [Settings] [Share]

Narzędzie analityczne

Ekspercka Baza Danych
Projekt: Wielkopolski Park Narodowy w badaniach przyrodniczych i edukacji

GRANICE

SIATKI BADAWCZE

SKOROWIDZE

TOPOGRAFIA

- Mapa topograficzna 1:10000 PUWG1992
- Baza Danych Objektów Topograficznych 1:10000 PUWG1992
- Mapa topograficzna 1:10000 PUW1965
- Mapa topograficzna 1:25000 PUWG1965
- Mapa topograficzna 1:50000 PUWG1992
- Mapa topograficzna VMap 1:50000 WGS84/UTM
- Mapa topograficzna 1:50000 PUW1965
- Mapa topograficzna Messtischblatt 1:25000 (1936-41)

POKRYCIE I UŻYTKOWANIE TERENU

Open Street Map
MapBox Light
MapBox Satellite

200 m

x: y: [Settings] [Home]

Narzędzie analityczne

Ekspercka Baza Danych
Projekt: Wielkopolski Park Narodowy w badaniach przyrodniczych i edukacji

GRANICE

SIATKI BADAWCZE

SKOROWIDZE

TOPOGRAFIA

- Mapa topograficzna 1:10000 PUWG1992
- Baza Danych Objektów Topograficznych 1:10000 PUWG1992
- Mapa topograficzna 1:10000 PUW1965
- Mapa topograficzna 1:25000 PUWG1965
- Mapa topograficzna 1:50000 PUWG1992
- Mapa topograficzna VMap 1:50000 WGS84/UTM
- Mapa topograficzna 1:50000 PUW1965
- Mapa topograficzna Messtischblatt 1:25000 (1936-41)

POKRYCIE I UŻYTKOWANIE TERENU

Open Street Map
MapBox Light
MapBox Satellite

200 m

x: y:

Narzędzie analityczne

EKSPERCKA BAZA DANYCH

Dane przestrzenne w badaniach naukowych, zarządzaniu środowiskiem i edukacji

[O projekcie](#)

[Moduły](#)

[Dla użytkownika](#)

[Współpraca](#)

[Wersja bazy](#)

[Dofinansowanie](#)

[Kontakt](#)

MODUŁY

Kliknij, aby przejść do wybranego modułu (urządzenia stacjonarne):

ebd.amu.edu.pl

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Dziękujemy za uwagę !

prof. UAM dr hab. Anna Kołodziejczak
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej

aniaka@amu.edu.pl

dr Lech Kaczmarek

Stacja Ekologiczna w Jeziorach, Wydział Biologii

lesio@amu.edu.pl

www.amu.edu.pl